

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 25. 11. 2013
COM(2013) 837 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Voľný pohyb občanov EÚ a ich rodín: päť opatrení, ktoré môžu priniest' zmenu

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Voľný pohyb občanov EÚ a ich rodín: päť opatrení, ktoré môžu priniesť zmenu

1. Voľný pohyb v rámci EÚ

1.1. Základné právo občanov EÚ

Právo občanov EÚ voľne sa pohybovať a žiť aj s členmi svojej rodiny v ktorejkoľvek krajine EÚ je jednou zo štyroch základných slobôd zakotvených v právnych predpisoch EÚ a základným prvkom integrácie EÚ.

Pracovníci v EÚ túto slobodu využívajú od 60. rokov 20. storočia¹. Pred dvadsiatimi rokmi sa vďaka Maastrichtskej zmluve toto právo uznalo všetkým občanom EÚ bez ohľadu na to, či sú ekonomicky aktívni alebo nie. Možnosť voľne sa pohybovať na iné ako pracovné účely, napríklad s cieľom odísť do dôchodku, študovať alebo sprevádzať rodinu, sa stala základnou črtou občianstva EÚ².

V roku 2004 boli kodifikované právne predpisy a judikatúra, v ktorých sa stanovujú podmienky a obmedzenia týkajúce sa práva na pobyt. V roku 2009 Komisia vydala pre členské štáty usmernenia týkajúce sa správneho uplatňovania predpisov. Odvtedy vykonáva prísnu politiku ich presadzovania, vďaka ktorej bolo vyriešených takmer 90 % problémov s transpozíciou. Teraz sa pozornosť venuje uplatňovaniu predpisov v praxi.

Právo voľného pohybu majú všetci občania EÚ. Udelenie tohto práva občanom niektorého členského štátu je priamym dôsledkom vstupu tohto štátu do EÚ. Tieto rozhodnutia sa prijímajú prostredníctvom jednohlasného súhlasu členských štátov.

Voľný pohyb pracovníkov má ako súčasť jednotného trhu pozitívny vplyv na ekonomiky a pracovné trhy. Štyri základné slobody, ktoré sú neoddeliteľne prepojené, vytvárajú podmienky pre účinnejšie rozdeľovanie prostriedkov v rámci EÚ. Voľný pohyb občanov EÚ povzbudzuje hospodársky rast, pretože ľuďom dáva možnosť cestovať, študovať a pracovať v zahraničí a zamestnávateľom dáva možnosť využívať na nábor širší zdroj talentov. Vzhľadom na výraznú nerovnováhu na európskych pracovných trhoch a znižovanie počtu obyvateľov v produktívnom veku pracovná mobilita pomáha riešiť nezhody medzi kvalifikáciou pracovníkov a voľnými pracovnými miestami.

Odhaduje sa, že v dôsledku mobility po rozšírení EÚ (2004-2009)³ HDP krajín EÚ-15 dlhodobo vzrástol o takmer 1 %.

Pre občanov EÚ je právo voľného pohybu najužšie spojované s občianstvom EÚ⁴. Celkovo ho 56 % európskych občanov vníma ako najpozitívnejší prínos EÚ⁵. Okrem toho si 67 % občanov EÚ myslí, že voľný pohyb prináša hospodárstvu ich krajiny ekonomický úžitok⁶.

¹ Články 45 a 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

² Článok 21 ZFEÚ.

³ Employment and Social Developments in Europe 2011, intra-EU labour mobility and the impact of enlargement (Vývoj zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe za rok 2011, Pracovná mobilita v rámci EÚ a vplyv rozšírenia), s. 274.

⁴ Flash Eurobarometer (EB) 365, február 2013, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_365_en.pdf.

⁵ Standard EB 79, máj 2013, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb79/eb79_en.htm.

⁶ Vyššie uvedený Flash Eurobarometer 365.

Voľný pohyb prináša výhody európskym občanom a hospodárstvu EÚ ako celku, zároveň však miestnym spoločenstvám môže priniesť aj problémy. S hospodárskou krízou sa v niektorých členských štátoch vyostрила debata o vplyve voľného pohybu na vnútroštátne sociálne systémy a o tlaku, ktorý vyvíja na miestne služby.

Všetky členské štáty zároveň znovu potvrdili svoju podporu voľnému pohybu a uznali vzájomné výhody, ktoré prináša. Potvrdili to pri viacerých príležitostiach, ako napríklad počas nedávnej diskusie na zasadnutí Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci 8. októbra 2013.

Cieľom tohto oznámenia je objasniť práva a povinnosti občanov EÚ, ako aj podmienky a obmedzenia vyplývajúce z právnych predpisov EÚ a zároveň reagovať na obavy, ktoré niektoré členské štáty vyjadrili. Je v ňom predložených päť opatrení, ktoré majú členským štátom a ich miestnym orgánom pomôcť plne využívať možnosti, ktoré im ponúkajú právne predpisy a nástroje EÚ, medzi ktoré patria aj štrukturálne a investičné fondy EÚ.

1.2. Kto sú mobilní občania EÚ?

Koncom roka 2012 sa v inom členskom štáte zdržiavalo 14,1 milióna občanov EÚ (2,8 % celkového počtu obyvateľov). Toto percento je nižšie než podiel štátnych príslušníkov tretích krajín (4,0 %). Podiel mobilných občanov EÚ sa od konca roka 2004 zvýšil z približne 1,6 % na 2,4 % o štyri roky neskôr (koncom roka 2008) a následne sa z dôvodu hospodárskej recesie, ako aj postupného znižovania potenciálu mobility z členských štátov zo strednej a z východnej Európy zvyšoval pomalšie (na 2,8 % koncom roka 2012)⁷⁸.

Občania EÚ využívajú voľný pohyb hlavne z pracovných⁹ a potom rodinných dôvodov¹⁰. Spomedzi všetkých občanov zdržiavajúcich sa v inej krajine EÚ (ďalej len „mobilní občania EÚ“) v roku 2012 bolo viac než tri štvrté (78 %) v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov), zatiaľ čo medzi občanmi hostiteľskej krajiny ich bolo približne 66 %. Miera zamestnanosti bola v priemere vyššia u mobilných občanov EÚ (67,7 %) než u občanov hostiteľskej krajiny (64,6 %).

Nezamestnaní mobilní občania EÚ¹¹ predstavujú len malé percento všetkých mobilných občanov EÚ¹². Navyše, 64 % z nich už predtým pracovalo v krajine, kde sa zdržiavajú¹³. 79 % žije v domácnosti, ktorej aspoň jeden člen má zamestnanie¹⁴. Celková miera neaktivity mobilných občanov v rámci EÚ sa medzi rokmi 2005 a 2012 znížila¹⁵.

1.3. Vplyv mobilných občanov EÚ na systémy sociálneho zabezpečenia hostiteľských členských štátov

⁷ Európska komisia, odhady GR pre zamestnanosť vychádzajúce zo štatistík Eurostatu týkajúcich sa migrácie a z výberového zisťovania pracovných síl v EÚ [EU-Labour Force Survey (LFS)].

⁸ Európska komisia, Štvrťročná správa o stave zamestnanosti a sociálnej situácii v EÚ (EU Employment and Social Situation Quarterly Review), jún 2013, s. 42-43 vychádzajúca z údajov Eurostatu a EU-LFS.

⁹ ICF GHK Milieu: *A fact finding analysis on the impact on the Member States' social security systems of the entitlements of non-active intra-EU migrants to special non-contributory cash benefits and healthcare granted on the basis of residence*, kapitola 4 a s. 61, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=10972&langId=en>.

¹⁰ Eurostat, EU-LFS, 2008 modul o postavení migrantov na trhu práce, online tabuľka: lfso_08cobr.

¹¹ Ide hlavne o študentov, dôchodcov, uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych členov rodiny.

¹² Vyššie citovaná správa ICF GHK Milieu, kapitola 3, s. 16, vychádzajúca z údajov Eurostatu, EU-LFS.

¹³ Vyššie citovaná správa ICF GHK Milieu, kapitola 3, s. 25, vychádzajúca z údajov Eurostatu, EU-LFS.

¹⁴ Vyššie citovaná správa ICF GHK Milieu, s. 24, vychádzajúca z údajov Eurostatu, EU-LFS.

¹⁵ Eurostat, EU-LFS. Podiel ekonomicky aktívnych mobilných občanov EÚ (vo veku 15 rokov a viac) sa znížil z 34,1 % v roku 2005 na 30,7 % v roku 2012 (Eurostat, EU-LFS).

V priemere je u mobilných občanov EÚ pravdepodobnejšie, že sú zamestnaní, než je tomu v prípade štátnych príslušníkov hostiteľskej krajiny¹⁶. Mobilní občania EÚ pomáhajú hospodárstvu hostiteľskej krajiny lepšie fungovať, pretože pomáhajú odstraňovať nedostatok určitých kvalifikovaných pracovných síl a problémy na trhu práce¹⁷. Vo väčšine členských štátov mobilní občania EÚ priamo prispievajú do systému sociálneho zabezpečenia hostiteľskej krajiny — dávky, ktoré odvádzajú na dane a sociálne zabezpečenie, sú vyššie než dávky, ktoré dostávajú. Mobilní občania EÚ sú zvyčajne aj čistými prispievateľmi na náklady verejných služieb, ktoré v hostiteľskom členskom štáte využívajú¹⁸. Je preto nepravdepodobné, že by pre systémy sociálneho zabezpečenia hostiteľských členských štátov predstavovali záťaž. Nedávne nezávislé štúdie¹⁹ to potvrdzujú. Rovnako je to v súlade s najnovšími údajmi, ktoré členské štáty odovzdali Komisii a z ktorých vyplýva, že občania EÚ nevyužívajú výhody sociálneho zabezpečenia v hostiteľskej krajine intenzívnejšie než jej štátni príslušníci^{20, 21}.

Prieskum EÚ o príjmoch a životných podmienkach takisto potvrdzuje, že vo väčšine krajín je v prípade občanov EÚ rovnako alebo menej pravdepodobné než u štátnych príslušníkov hostiteľskej krajiny, že prijímajú sociálne dávky.

Ak mobilní občania EÚ dostávajú sociálne dávky, vo všeobecnosti je vzhľadom na ich vek a zamestnanecké postavenie pravdepodobnejšie, že ide o dávky v nezamestnanosti, príspevky na bývanie a rodinné prídavky, než o starobné, nemocenské či invalidné dávky. Medzi osobami prijímajúcimi sociálne dávky však predstavujú len malé percento, čo zodpovedá ich relatívne malému zastúpeniu v celkovej populácii vo väčšine členských štátov.

Z údajov okrem toho vyplýva, že mobilní občania EÚ predstavujú len veľmi malý podiel prijímateľov osobitných nepríspevkových dávok, ktoré majú črty sociálneho zabezpečenia aj sociálnej pomoci: menej než 1 % všetkých prijímateľov (ktorí sú občanmi EÚ) v šiestich krajinách (Rakúsko, Bulharsko, Estónsko, Grécko, Malta a Portugalsko); od 1 % do 5 % v

¹⁶ Eurostat, EU-LFS.

¹⁷ Employment and Social Developments in Europe 2011, intra-EU labour mobility and the impact of enlargement (Vývoj zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe za rok 2011, Pracovná mobilita v rámci EÚ a vplyv rozšírenia), s. 268-276.

¹⁸ Dustmann et al., *Assessing the Fiscal Costs and Benefits of A8 Migration to the UK*, <http://ideas.repec.org/p/crm/wpaper/0918.html>; OECD, *Fiscal Impact of Migration (Fiškálny vplyv migrácie)*, v OECD International Migration Outlook (Prehľad medzinárodnej migrácie) 2013, <http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm>.

¹⁹ OECD, *Fiscal Impact of Migration*, v OECD International Migration Outlook 2013, <http://www.oecd.org/els/mig/imo2013.htm>; vyššie citovaná správa ICF GHK Milieu; Dustmann et al., *Assessing the Fiscal Costs and Benefits of A8 Migration to the UK*, <http://ideas.repec.org/p/crm/wpaper/0918.html>; CEPS, *Social Benefits and Migration, A contested relationship and policy challenge in the EU* (kapitoly 1 a 7); *EU Labor Markets After Post-Enlargement Migration*, Martin Kahanec, Klaus F. Zimmermann (eds.), Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2010; Ian Preston, *The Effect of Immigration on Public Finances*, Centre for Research and Analysis of Migration, 2013, http://www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_23_13.pdf.

²⁰ Údaje zhromaždené správnou komisiou pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia poukazujú na faktické a právne ťažkosti pri uplatňovaní ustanovení týkajúcich sa koordinácie a udeľovania výhod založených na bydlisku a financovaných z daní neaktívnym osobám. K dispozícii však nie sú žiadne údaje o podvodnom správaní vo veľkom.

²¹ Pozri štatistiku v prílohe, graf č. 2. Na základe žiadosti Rady Komisia v júni 2013 požiadala členské štáty o to, aby jej okrem iného poskytli informácie o mobilných občanoch EÚ, ktorí požiadali o sociálne dávky alebo ich prijímali. Spomedzi 21 členských štátov, ktoré odpovedali, Rakúsko, Belgicko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo nedokázali tieto informácie poskytnúť. Litva poskytla údaje o exportovaní dávok sociálneho zabezpečenia. Údaje od ostatných 13 členských štátov sa týkajú rozličných dávok a nedajú sa navzájom porovnať. Graficky sú preto znázornené vo forme prstenca pre každú krajinu zvlášť.

d'alších piatich krajinách (Nemecko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko a Švédsko) a vyše 5 % v Belgicku a Írsku (hoci čísla za Írsko sú len odhadmi vychádzajúcimi zo žiadostí)²².

V nedávnych štúdiách²³ ich autori dospeli k záveru, že neexistuje štatistické prepojenie medzi veľkorysťou systémov sociálneho zabezpečenia a príchodom mobilných občanov EÚ.

²² Vyššie citovaná správa ICF GHK Milieu, kapitola 5, s. 84.

²³ Pozri napríklad prehľad literatúry v správe ICF-GHK Milieu a v CEPS, *Social benefits and migration, A contested relationship and policy challenge in the EU*.

2. Práva a povinnosti občanov EÚ podľa právnych predpisov EÚ

Na právo voľného pohybu a nárok na dávky sociálnej pomoci a sociálneho zabezpečenia sa podľa právnych predpisov EÚ uplatňujú určité podmienky, hoci členské štáty môžu uplatňovať výhodnejšie podmienky. Právne predpisy EÚ majú uľahčovať cezhraničnú mobilitu v prospech tých občanov, ktorí sú mobilní, a aj tých, ktorí mobilní nie sú.

Podmienky týkajúce sa práva občanov EÚ voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci EÚ, ako aj obmedzenia vzťahujúce sa na toto právo sú stanovené v smernici 2004/38/ES (ďalej len „smernica“)²⁴. Osobitné práva pracovníkov sú stanovené v nariadení (EÚ) č. 492/2011²⁵. Práva mobilných občanov EÚ týkajúce sa práv sociálneho zabezpečenia na úrovni EÚ sú upravené nariadeniami (EÚ) (č. 883/2004 a 987/2009 (ďalej len „nariadenia“))^{26, 27}.

2.1. Kto má nárok na voľný pohyb?

Každý občan EÚ má právo zdržiavať sa na území inej krajiny EÚ počas prvých troch mesiacov bez toho, aby musel vyhovieť akýmkoľvek iným podmienkam alebo formalitám, než je mať platný preukaz totožnosti alebo pas²⁸.

Na to, aby mali občania EÚ právo zdržiavať sa v hostiteľskej krajine po uplynutí prvých troch mesiacoch, musia splniť určité podmienky v závislosti od ich postavenia v danej krajine. Študenti a iné ekonomicky neaktívne osoby, ako sú dôchodcovia a ich rodiny, majú právo zdržiavať sa tam dlhšie než tri mesiace, len ak majú komplexné zdravotné poistenie a dostatočné finančné prostriedky pre seba aj svoju rodinu, aby pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu nepredstavovali záťaž. Uchádzači o zamestnanie sa v hostiteľskej krajine môžu zdržiavať až šesť mesiacov bez toho, aby sa na nich uplatňovali ďalšie podmienky, a prípadne aj dlhšie, ak preukážu, že majú skutočnú šancu zamestnať sa²⁹.

Občania EÚ a ich rodinní príslušníci získavajú po piatich rokoch právo trvalého pobytu³⁰.

2.2. Kto má nárok na dávky sociálnej pomoci?

Dávky sociálnej pomoci členský štát zvyčajne poskytuje tým osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky na to, aby naplnili svoje základné potreby.

Mobilní pracovníci EÚ a ich rodinní príslušníci majú nárok na rovnaké dávky sociálnej pomoci ako štátni príslušníci hostiteľskej krajiny od začiatku svojho pobytu v tejto krajine³¹. S ostatnými občanmi EÚ, ktorí sa legálne zdržiavajú v inom členskom štáte EÚ, sa musí

²⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77.

²⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie, Ú. v. EÚ L 141, 27.5.2011, s. 1.

²⁶ Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 166, 30.4.2004, s. 1; nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 284, 30.10.2009, s. 1.

²⁷ Na osobitné ustanovenia o právach pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti sa vzťahuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/24/EÚ z 9. marca 2011 o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti, Ú. v. EÚ L 88, 4.4.2011, s. 1.

²⁸ Článok 6 smernice.

²⁹ Odôvodnenie 9 a článok 7 a článok 14 ods. 4 písm. b) smernice.

³⁰ Článok 16 smernice.

³¹ Už citovaný článok 7 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 492/2011.

zaobchádzať rovnako ako so štátnymi príslušníkmi tohto štátu³², existujú však opatrenia na ochranu hostiteľských členských štátov pred neprimeranou finančnou záťažou.

Hostiteľský členský štát nie je podľa právnych predpisov EÚ povinný poskytovať sociálnu ochranu ekonomicky neaktívnym občanom EÚ počas prvých troch mesiacov ich pobytu. Takisto nie je povinný poskytovať sociálnu pomoc ani uchádzačom o prvé zamestnanie³³.

Pokiaľ ide o nasledujúce obdobie piatich rokov, je nepravdepodobné, že by občania EÚ v praxi mali nárok na dávky sociálnej pomoci, keďže na získanie práva na pobyt museli vnútroštátnym orgánom preukázať, že majú dostatočné finančné prostriedky. Tieto prostriedky orientačne dosahujú aspoň výšku príjmu, pod ktorého hranicou sa udeľuje pomoc³⁴.

Ak ale neaktívni občania EÚ žiadajú o dávky sociálnej pomoci, napríklad ak sa ich ekonomická situácia časom zmenila, ich žiadosť sa musí posúdiť so zreteľom na ich právo rovnakého zaobchádzania. V osobitných prípadoch môžu vnútroštátne orgány získať odôvodnené pochybnosti o tom, či sa daná osoba nestala pre systém sociálnej pomoci neprimeranou záťažou³⁵.

Členský štát môže v tejto súvislosti stanoviť, že dávku sociálnej pomoci alebo osobitnú nepríspevkovú dávku³⁶ možno občanovi EÚ z iného členského štátu poskytnúť pod podmienkou, že tento občan spĺňa požiadavky na získanie legálneho práva na pobyt presahujúci obdobie troch mesiacov³⁷. Členské štáty však nemôžu automaticky odmietnuť poskytnúť tieto dávky neaktívnym občanom EÚ a nemôžu ani automaticky usudzovať, že neaktívni občania EÚ, ktorí žiadajú o dávky, nedisponujú dostatočnými prostriedkami a teda nemajú právo na pobyt³⁸. Príslušné orgány by jednotlivé situácie mali hodnotiť so zreteľom na celú škálu faktorov, ako je výška, trvanie, dočasný charakter ťažkosti a celkový rozsah záťaže, ktorú by poskytnutie dávok pre národný systém pomoci znamenalo³⁹. Ak tieto orgány na základe uvedeného dospejú k záveru, že sa dotknuté osoby stali neprimeranou záťažou, môžu zrušiť ich právo na pobyt⁴⁰.

Po piatich rokoch riadneho pobytu majú občania EÚ nárok na sociálnu pomoc rovnako ako štátni príslušníci hostiteľského členského štátu.

2.3. Kto má nárok na dávky sociálneho zabezpečenia?

Nariadeniami sa zaisťuje, že keď sa mobilní občania EÚ pohybujú v rámci EÚ, nestrácajú pritom získané práva. Medzi dávky sociálneho zabezpečenia zvyčajne patria starobné dôchodky, pozostalostné dôchodky, invalidné dôchodky, príspevky pri narodení dieťaťa, dávky v nezamestnanosti, rodinné prídavky či zdravotná starostlivosť.

Pracovníci — zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činné osoby — a ich rodinní príslušníci sú krytí systémom sociálneho zabezpečenia hostiteľskej krajiny za rovnakých podmienok ako jej vlastní štátni príslušníci, pretože prostredníctvom svojich odvodov a daní

³² Článok 24 smernice.

³³ Za „dávky sociálnej pomoci“ v zmysle článku 24 ods. 2 smernice nemožno považovať finančné dávky, ktoré sú nezávislé na ich kvalifikácii vo vnútroštátnom práve určené na to, aby uľahčili prístup na trh práce: spojené veci C-22/08 a C-23/08 *Vatsouras a Koupantantzé*, bod 45.

³⁴ Článok 8 ods. 4 smernice.

³⁵ Článok 14 ods. 2 smernice.

³⁶ Na túto situáciu sa vzťahuje nariadenie č. 883/2004, pozri vyššie kapitolu 1.3; vec C-140/12 *Brey*.

³⁷ Vec C-140/12 *Brey*, bod 38 a 42.

³⁸ Článok 14 ods. 3 smernice.

³⁹ Článok 15 smernice a vec C 140/12 *Brey*, bod 72.

⁴⁰ Článok 14 ods. 1 smernice.

prispievajú, ako všetci ostatní pracovníci danej krajiny, do verejných financií, z ktorých sa dávky sociálneho zabezpečenia vyplácajú.

V tejto oblasti však na úrovni EÚ harmonizácia neexistuje. Dávky, podmienky, za ktorých sa poskytujú, ako aj to ako dlho a v akej výške sa vyplácajú, je stanovené v právnych predpisoch hostiteľskej krajiny. Nárok na dávky sa preto líši od jedného členského štátu k druhému.

Krytie sociálneho zabezpečenia musí zaistiť krajina zamestnania a v prípade ekonomicky neaktívnych občanov EÚ krajina pobytu.

Miesto pobytu môže byť v zmysle koordinačných ustanovení len jedno, pričom zodpovedá hlavnému záujmu príslušnej osoby (členský štát „obvyklého pobytu“). Ekonomicky neaktívne osoby môžu dávky sociálneho zabezpečenia získať, až keď uspejú v prísnej skúške obvyklého pobytu a preukážu, že majú skutočnú väzbu na predmetný členský štát. Táto skúška zahŕňa celkové posúdenie konkrétnej situácie žiadateľa v súlade s prísnymi kritériami (dĺžka pobytu, motivácia, rodinná situácia a úmysel)⁴¹. Osoby, ktoré dočasne odídu do inej krajiny a zachovávajú si svoje predchádzajúce bydlisko v krajine svojho pôvodu, zvyčajne nemenia miesto svojho obvyklého pobytu.

3. Podmienky a obmedzenia podľa právnych predpisov EÚ

Právne predpisy EÚ obsahujú celý rad silných ochranných opatrení, ktoré majú členským štátom pomáhať v boji proti podvodom. Je na členských štátoch, aby tieto opatrenia naplno využívali. Komisia ich v tomto úsilí podporuje.

3.1. Boj proti zneužívaniu a podvodom podľa smernice

Na účely smernice sa zneužívanie a podvod môžu vymedziť týmto spôsobom⁴².

- *Podvod*: úmyselné oklamanie alebo ľstivé uvedenie do omylu na účel získania práva na voľný pohyb a pobyt vyplývajúceho z právnych predpisov EÚ. Najbežnejšie prípady predstavuje falšovanie dokladov totožnosti alebo dokladov o pobyte či nepravdivé doloženie hmotnoprávnych skutočností týkajúcich sa podmienok, na ktoré sa viaže právo na pobyt. Ide napríklad o predstieranie toho, že osoba má dostatočné prostriedky alebo je samostatne zárobkovo činná.
- *Zneužívanie*: vykonštruované konanie, ktoré má slúžiť výlučne na účel získania práva na voľný pohyb a pobyt podľa právnych predpisov EÚ a ktoré síce formálne spĺňa podmienky stanovené v predpisoch EÚ, avšak nie je v súlade s účelom týchto pravidiel.

Typickým príkladom zneužívania sú účelové manželstvá. Z údajov od členských štátov týkajúcich sa účelových manželstiev⁴³ vyplýva, že tento jav existuje, jeho rozsah sa však od

⁴¹ Pozri veci C-76/76 *Di Paolo*, C-102/91 *Knoch* a C-90/97 *Swaddling*.

⁴² KOM(2009) 313, časť 4.1.

⁴³ Komisia na základe žiadosti Rady požiadala členské štáty o informácie týkajúce sa zneužívania práva voľného pohybu, ku ktorému dochádza pri účelových manželstvách. 12 členských štátov poskytlo štatistiky zo **zistených** prípadov. V období rokov 2010-2012 Cyprus zaznamenal takýchto manželstiev 174 a Portugalsko 144; v tom istom období Poľsko zamietlo 2 (z celkového počtu 391) žiadosti o doklad o pobyte z tohto dôvodu; Česká republika v roku 2012 zaznamenala takýchto manželstiev 51 a od januára do júla 2013 ich zaznamenala 22; Dánsko v roku 2012 zaznamenalo 8 účelových manželstiev a Fínsko zamietlo 10 (z celkového počtu 650) žiadostí o vízum z tohto dôvodu; Švédsko v období rokov 2012-2013 odmietlo právo zdržiavať sa na jeho území v 30 prípadoch z dôvodov súvisiacich s účelovými manželstvami a podvodmi týkajúcimi sa dokladov (spomedzi 26 546 žiadostí o pobyt); Holandsko zistilo 368 prípadov účelových manželstiev (spomedzi 550 manželstiev, ktoré boli

jedného členského štátu k druhému výrazne mení. Napriek nízkym číslam je prepojenie s organizovanou trestnou činnosťou znepokojujúce. Podľa Europolu⁴⁴ niektoré siete organizovanej trestnej činnosti organizujú účelové manželstvá medzi štátnymi príslušníkmi tretích krajín a mobilnými občanmi EÚ s cieľom získať vstup do Únie a legálny pobyt v nej. Vnútroštátnym orgánom môžu tejto oblasti svoju pomoc a podporu ponúknuť Europol a Eurojust, a to najmä v prípadoch spojených s obchodovaním s ľuďmi.

3.2. Obmedzenia voľného pohybu podľa smernice z dôvodov verejného poriadku

Predpisy EÚ týkajúce sa voľného pohybu členským štátom umožňujú prijať účinné opatrenia na boj proti zneužívaniu a podvodom prostredníctvom obmedzenia práv, ktoré smernica udeľuje, a to najmä zamietnutím alebo zrušením týchto práv.

Akékoľvek opatrenie, ktoré obmedzuje voľný pohyb, sa dá odôvodniť, len ak sa pri ňom dodržiava zásada proporcionality. Táto zásada⁴⁵, vychádzajúca priamo zo zmluvy, platí pre všetky základné slobody a v smernici je riadne zohľadnená⁴⁶. Obmedzenia na účely všeobecnej prevencie, ako je vyhostenie a zákaz opätovného vstupu na územie pre všetky osoby v danej situácii bez toho, aby bola zohľadnená proporcionalita, individuálne okolnosti a závažnosť priestupku, sa nemôžu v žiadnom prípade uložiť.

Forma týchto obmedzení môže závisieť od každého členského štátu, zvyčajne sem však patrí:

- Zamietnutie vstupu alebo vykázanie osoby z dôvodov verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti.

Pojmy verejného poriadku a verejnej bezpečnosti členské štáty určujú v súlade s vnútroštátnymi potrebami. Tieto pojmy sa však musia vykladať striktné⁴⁷ a musia predpokladať existenciu skutočnej aktuálnej a dostatočne závažnej hrozby pre jeden zo základných záujmov spoločnosti⁴⁸. Pretrvávajúca drobná kriminalita môže za výnimočných okolností predstavovať hrozbu pre verejný poriadok, a to aj napriek skutočnosti, že jednotlivito posudzované trestné činy, resp. priestupky, by samy osebe nepredstavovali dostatočne vážnu hrozbu. Samotná existencia viacnásobných odsúdení ako taká však nestačí na to, aby predstavovala vážnu hrozbu pre verejný poriadok. Vnútroštátne orgány musia preukázať, že osobné správanie príslušného

prešetrované v rámci troch pilotných projektov) od roku 2007; Írsko v roku 2010 zaznamenalo 9 účelových manželstiev; od mája do októbra 2011 Spojené kráľovstvo zamietlo na základe pochybností týkajúcich sa vierohodnosti manželstva 176 žiadostí o povolenie pre rodinného príslušníka občana EHP (spomedzi 256 prípadov, v ktorých existovalo podozrenie zo zneužívania a ktoré predstavujú približne 2 % žiadostí doručených v tomto období); napokon Estónsko a Rumunsko uviedli, že v období január 2011 – júl 2013 v prípade Estónska a od januára 2007 v prípade Rumunska nezistili žiadne prípady účelových manželstiev. V dvoch prípadoch boli predložené údaje o manželstvách, pri ktorých existuje **podozrenie**, že ide o účelové manželstvá: Spojené kráľovstvo: matričné úrady nahlásili 934 podozrivých prípadov v roku 2010, 1 741 v roku 2011 a 1 891 v roku 2012. Nemecko: hlásenia o 250 prípadoch, pri ktorých momentálne existuje podozrenie, vo všetkých spolkových krajinách; 167 (Hesensko), 43 (Berlín) a 71 (Mníchov) podozrivých prípadov v roku 2012.

⁴⁴ *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2013*, oddiel 1.9, <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/socta2013.pdf>; *2011 EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*, Kapitola „Facilitated Illegal Immigration“, <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/octa2011.pdf>.

⁴⁵ Veci C-55/94 *Gebhard*, bod 37, a C-100/01 *Olazabal*, bod 43.

⁴⁶ Odôvodnenie 16 a článok 15 ods. 1, článok 15 ods. 3 a článok 27 ods. 2.

⁴⁷ Veci 41/74 *Van Duyn*, bod 18, C-348/09 *P. I.*, bod 23, a C-434/10 *Aladzhov*, bod 34.

⁴⁸ Článok 27 ods. 1 smernice a veci 30/77 *Bouchereau*, bod 35, a C-348/09 *P. I.*, bod 34.

jednotlivca predstavuje hrozbu pre verejný poriadok⁴⁹. Navyše správanie, ktoré členský štát akceptuje zo strany svojich štátnych príslušníkov, nemôže viesť k reštriktívnym opatreniam⁵⁰. Reštriktívne opatrenia sa nemôžu prijať z dôvodov všeobecnej prevencie⁵¹ ani na ekonomické účely⁵².

- Zákaz opätovného vstupu⁵³ sa môže uložiť spolu s rozhodnutím o vyhostení len vo vážnych prípadoch, keď sa preukáže, že páchatel pravdepodobne bude naďalej predstavovať vážnu hrozbu pre verejný poriadok aj v budúcnosti. Nemôže sa uložiť automaticky po odsúdení za trestný čin⁵⁴.

Osoby, na ktoré sa vzťahuje zákaz opätovného vstupu, môžu po uplynutí primeraného času požiadať o zrušenie tohto zákazu⁵⁵.

V prípadoch, keď sa právo voľného pohybu zneužije alebo sa získa podvodom, bude záležať na závažnosti priestupku, či sa dané osoby dajú považovať za vážnu hrozbu pre verejný poriadok, ktorá môže opodstatniť vyhostenie a v niektorých prípadoch aj zákaz opätovného vstupu.

3.3. Boj proti podvodom a omylom v oblasti koordinácie sociálneho zabezpečenia

Na účely koordinácie sociálneho zabezpečenia sa podvod a omyl vymedzujú týmto spôsobom.

- *Podvod v oblasti sociálneho zabezpečenia*: akékoľvek konanie alebo nekonanie s cieľom získať alebo prijímať dávky sociálneho zabezpečenia alebo sa vyhnúť povinnosti platiť odvody na sociálne zabezpečenie v rozpore s právnymi predpismi členského štátu⁵⁶.
- *Omyl*: neúmyselná chyba alebo opomenutie zo strany úradníkov alebo občanov⁵⁷.

Komisia podporuje úsilie, ktoré členské štáty vynakladajú v boji proti podvodom a omylom v oblasti sociálneho zabezpečenia. V rámci správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia funguje dobre etablovaný systém na zlepšenie spolupráce medzi členskými štátmi. Členské štáty v tomto rámci vybudovali sieť kontaktných miest na zlepšenie vzájomnej spolupráce a každý rok predkladajú správy o podvodoch a omyloch.

Na podvody v oblasti sociálneho zabezpečenia sa podľa právnych systémov členských štátov môžu uplatňovať aj sankcie — trestné alebo správne. Podvod zameraný na sociálne zabezpečenie sa ako taký nepovažuje za zneužitie práva voľného pohybu alebo podvod s ním spojený v zmysle článku 35 smernice. Ak ale mobilný občan EÚ s riadnym pobytom získa podvodom dávky na základe falošných vyhlásení, vyhostenie alebo uloženie zákazu

⁴⁹ Vec C-349/06 *Polat*, bod 39; oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade o usmernení na lepšiu transpozíciu a uplatňovanie smernice 2004/38/ES, KOM(2009) 313, koniec oddielu 3.2.

⁵⁰ Spojené veci 115/81 a 116/81 *Adoui a Cornouaille*, bod 8, a vec C-268/99 *Jany*, bod 61.

⁵¹ Pozri článok 28 ods. 1 smernice a vec 67/74 *Bonsignore*, bod 6.

⁵² Veci C-434/10 *Aladzhev*, body 29 a 30, a C-249/11 *Byankov*, body 35 a 36.

⁵³ V tomto oznámení sa pojem „zákaz opätovného vstupu“ vzťahuje na „rozhodnutie o zákaze pobytu“ podľa článku 32 smernice.

⁵⁴ Vec C-348/96 *Calfa*, body 27 a 28.

⁵⁵ Článok 32 ods. 1 smernice a spojené veci 115/81 a 116/81 *Adoui a Cornuaille*, bod 12.

⁵⁶ Časť A oddiel 2 písm. a) uznesenia Rady z 22. apríla 1999, Ú. v. ES C 125, 6.5.1999, s. 1.

⁵⁷ Rozhodnutie správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia č. H5 z 18. marca 2010 o spolupráci v boji proti podvodom a omylom v rámci nariadenia Rady (ES) č. 883/2004 a Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ C 149, 8.6.2010, s. 5.

opätovného vstupu je podľa všeobecných pravidiel smernice možné nariadiť, ak tohto občana EÚ možno považovať za vážnu hrozbu pre verejný poriadok v súlade s vyššie uvedenou zásadou proporcionality.

4. Sociálne začlenenie

Niektoré členské štáty hlásia, že situácia je u nich v niektorých mestách problematická. Predovšetkým, aj keď sa to týka len menšiny mobilných občanov EÚ, nízke vyhliadky na zamestnanosť a iné zložité situácie môžu na už znevýhodnené oblasti vyvíjať osobitný tlak. Ide tu hlavne o miestne služby, ako je vzdelávanie, zdravotná starostlivosť a bývanie. Výskyt bezdomovstva sa podľa nahlásených informácií zväčšuje a hoci je tento jav z hľadiska absolútnych čísel obmedzený, vzbudzuje obavy a je typickým prejavom sociálneho vylúčenia⁵⁸.

Stratégie sociálneho začlenenia sa zameriavajú na prekážky, ktorým občania čelia pri prístupe k vzdelávaniu, službám zamestnanosti, finančným službám, rodinným prídavkom a prídavkom na deti. Komisia naďalej podporuje členské štáty pri plnení integrovaných stratégií aktívneho začleňovania⁵⁹, ktoré môžu zohrať pozitívnu rolu pri začleňovaní mobilných občanov EÚ do hostiteľskej spoločnosti.

Financie od EÚ určené na sociálne začlenenie majú slúžiť v tomto kontexte. Členské štáty môžu využívať Európsky sociálny fond (ESF) pri príprave svojich programov na podporu miestnych orgánov, ktoré majú na svojom území ťažkosti s občanmi, ktorí sa ocitli na okraji spoločnosti, či už ide o štátnych príslušníkov danej krajiny alebo občanov prichádzajúcich z iných členských štátov EÚ. V období rokov 2007 - 2013 sa z rozpočtu ESF vyčlenilo na sociálne začlenenie 12,9 miliardy EUR. Mobilní občania EÚ môžu mať prospech aj z iných opatrení ESF, ako je napríklad celoživotné vzdelávanie, podpora prístupu k zamestnaniu a posilnenie kapacít zainteresovaných strán. V rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja je na obdobie rokov 2007 - 2013 k dispozícii spolu 17,8 miliardy EUR na sociálne infraštruktúry, ktoré podporujú bývanie a investície do vzdelávania, zdravotníctva a starostlivosti o deti. Členské štáty sa vyzývajú k tomu, aby využívali možnosti, ktoré im ESF a ERDF ponúkajú, a aby v programovom období 2014 - 2020 naďalej podporovali činnosti zamerané na sociálne začlenenie.

Komisia navrhla, aby sa na obdobie rokov 2014 - 2020 zriadil Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (FEAD). Cieľom fondu je zmierniť najhoršie formy chudoby poskytnutím nefinančnej pomoci najodkázanejším osobám, riešiť otázky nedostatku potravín, následky bezdomovstva a hmotný nedostatok u detí.

5. Päť opatrení

S cieľom pomôcť štátnym a miestnym orgánom účinne uplatňovať pravidlá EÚ týkajúce sa voľného pohybu a využívať dostupné financie v praxi Komisia predstavuje päť konkrétnych opatrení, ktoré sa realizujú spolu s členskými štátmi:

⁵⁸ Pozri pracovný dokument útvarov Komisie *Confronting homelessness in the European Union (Riešenie problému bezdomovstva v Európskej únii)*, SWD (2013)42 final, ktorý je pripojený k oznámeniu Komisie z 20. februára 2013 *K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti — vrátane realizácie Európskeho sociálneho fondu v rokoch 2014 – 2020*, COM(2013) 83 final.

⁵⁹ Oznámenie Komisie z 3. októbra 2008 o odporúčaní o aktívnom začleňovaní ľudí vylúčených z trhu práce, KOM (2008) 639 v konečnom znení; vyššie citované oznámenie Komisie *K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti — vrátane realizácie Európskeho sociálneho fondu v rokoch 2014 – 2020*; oznámenie Komisie *Rámec EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020*, KOM(2011) 173 v konečnom znení.

1. Pomáhať členským štátom pri boji proti účelovým manželstvám

Komisia bude orgánom pomáhať pri vykonávaní pravidiel EÚ, ktoré im umožňujú bojovať proti prípadným zneužitiam práva voľného pohybu, a vypracuje príručku týkajúcu sa účelových manželstiev.

V tejto príručke, pripravovanej v spolupráci s členskými štátmi, sa vnútroštátnym orgánom lepšie objasní právny rámec, v ktorom môžu konať, keď skúmajú podozrivé prípady a rozhodujú o tom, či odoberú alebo zamietnu práva voľného pohybu z dôvodu účelového manželstva. Malo by im to pomôcť lepšie si poradiť s prípadmi zneužitia práv a neohroziť pritom základný cieľ, ktorým je zaručiť a uľahčiť voľný pohyb občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov, ktorí právne predpisy EÚ využívajú s dobrým úmyslom.

2. Pomáhať orgánom uplatňovať pravidlá EÚ v oblasti koordinácie sociálneho zabezpečenia

Komisia úzko spolupracuje s členskými štátmi s cieľom zlepšiť uplatňovanie pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia. V tejto súvislosti sa pripravuje praktický sprievodca na objasnenie pojmu skúšky obvyklého pobytu, ktorý sa používa v chystaných pravidlách EÚ v oblasti sociálneho zabezpečenia.

Užšia a efektívnejšia spolupráca medzi inštitúciami sociálneho zabezpečenia je kľúčovým faktorom, ktorý ľuďom umožňuje uplatniť svoje práva čo najrýchlejšie a za optimálnych podmienok. Zároveň umožňuje predchádzať realizácii nadmerných platieb a vyplácaniu neopodstatnených nárokov. Orgány a inštitúcie zastúpené v správnej komisii spolupracujú s cieľom zaistiť jednotnosť, účinnosť, výmenu informácií a potrebné postupy na vykonávanie týchto ustanovení. Prebiehajú diskusie o dôležitých nástrojoch, ktoré treba vybudovať a medzi ktoré patrí systém založený na elektronickej komunikácii medzi inštitúciami. Tento systém by mal zahŕňať aj chránenú elektronickú platformu na výmenu osobných údajov pri boji proti podvodom a omylom.

Komisia a členské štáty v správnej komisii úzko spolupracujú na príprave praktického sprievodcu, ktorého cieľom je prispieť k efektívnemu uplatňovaniu nariadenia. Sprievodcu Komisia uverejní na svojich webových stránkach do konca roka 2013.

Bude v ňom objasnený pojem obvyklého pobytu, ktorý sa používa na účel nariadení, a členským štátom poskytne užitočné usmernenia a vysvetlenia⁶⁰.

3. Pomáhať orgánom plniť si úlohy v oblasti sociálneho začlenenia

Komisia navrhla, aby sa v programovom období rokov 2014 - 2020 na presadzovanie sociálneho začlenenia a boj s chudobou v každom členskom štáte venovalo aspoň 20 % ESF.

Komisia nepoľaví vo svojom úsilí posilniť kapacitu miestnych orgánov efektívne využívať európske štrukturálne a investičné fondy.

V novom programovom období rokov 2014 - 2020 sa v každom členskom štáte musí na presadzovanie sociálneho začlenenia a boj proti chudobe a všetkým formám diskriminácie vyčleniť aspoň 20 % všetkých prostriedkov ESF (oproti súčasnému podielu okolo 17 %). ESF bude okrem toho môcť financovať budovanie kapacít všetkých zainteresovaných strán na štátnej, regionálnej aj miestnej úrovni. Členským štátom pôvodu aj smerovania mobilných občanov EÚ sa poskytnú strategické usmernenia na vypracovanie programov sociálneho začlenenia s podporou ESF. Osobitná pozornosť sa venuje sociálnemu začleneniu znevýhodnených osôb vrátane Rómov. Komisia úzko spolupracuje s členskými štátmi a nalieha na ne, aby boli pri riešení osobitných problémov v tejto oblasti vo svojich partnerských dohodách a následne vo svojich príslušných operačných programoch ambiciózne a aby vyčlenili adekvátne finančné prostriedky. Navyše na zvládnutie ťažkostí s kapacitou, ako je nedostatok know-how a administratívnych kapacít riadiacich orgánov, Komisia členské štáty vyzýva, aby uvažovali nad tým, že by riadenie a realizáciu niektorých častí svojich programov zverili sprostredkovateľským subjektom, ktorých skúsenosti a poznatky uznali aktéri v teréne. S osobitným zameraním na oblasti, ktoré potrebujú pomoc, Komisia spolu s inými medzinárodnými inštitúciami⁶¹ v súčasnosti skúma konkrétne opatrenia,

⁶⁰ Praktický sprievodca sa obmedzí na uplatňovanie nariadení a nebude sa vzťahovať na uplatňovanie smernice.

⁶¹ Ako napríklad Nórsky fond EHP, Rada Európy, UNDP, nadácia otvorenej spoločnosti a Agentúra EÚ pre základné práva.

prostredníctvom ktorých by mohla ponúknuť komplexný balík dodatočnej podpory obciam, ktoré sa zaviazali, že na svojom území zlepšia začleňovanie komunít na okraji spoločnosti, najmä Rómov. Komisia takisto podporuje spoluprácu medzi európskymi mestami týkajúcu sa začleňovania Rómov prostredníctvom programu PROGRESS.

Komisia okrem toho uverejní pre každú krajinu brožúry, v ktorých budú predstavené dostupné európske štrukturálne a investičné fondy, aby regionálnym a miestnym orgánom pomohla nájsť možnosti financovania ich projektov sociálne začleňovania a boja proti chudobe.

4. Pomáhať riešiť potreby miestnych orgánov presadzovaním výmeny najlepších postupov

Komisia bude miestnym orgánom pomáhať deliť sa o najlepšie postupy z celej Európy týkajúce sa vykonávania pravidiel voľného pohybu a riešenia problémov v oblasti sociálneho začleňovania.

Komisia do konca roka 2013 vydá štúdiu, v ktorej bude vyhodnotený vplyv voľného pohybu v šiestich veľkých mestách⁶² v Európe, ktoré vykonávajú politiku presadzovania a uľahčovania voľného pohybu a sociálneho začleňovania mobilných občanov EÚ, napríklad poskytovaním informácií novo prislým osobám na jednom mieste. Na základe toho Komisia v spolupráci s Výborom regiónov vo februári 2014 usporiada prvú konferenciu so zástupcami regionálnych a miestnych orgánov zameranú na výmenu najlepších postupov.

5. Pomáhať miestnym orgánom uplatňovať pravidlá EÚ týkajúce sa voľného pohybu v praxi

Komisia vytvorí školiaci online modul, ktorý zamestnancom miestnych orgánov pomôže v plnej miere pochopiť a uplatňovať práva občanov EÚ týkajúce sa voľného pohybu.

Komisia navrhla, aby sa subjekty poskytujúce informácie a právnu podporu mobilným pracovníkom EÚ zriadili vo všetkých členských štátoch a v súčasnosti posilňuje sieť EURES, pokiaľ ide o poskytovanie pomoci uchádzačom o zamestnanie a zamestnávateľom pri hľadaní vhodných uchádzačov.

Ako sa uvádza v Správe o občianstve EÚ za rok 2013⁶³, miestne správy zohrávajú pri posilňovaní práv občanov týkajúcich sa voľného pohybu kľúčovú rolu, keďže sú pre občanov, ktorí sa usádzajú v novom meste, často prvým kontaktným miestom. Zo sťažností, ktoré Komisia dostáva, vyplýva, že úradníci v niektorých prípadoch nie sú dostatočne dobre oboznámení s právami voľného pohybu. Komisia v spolupráci s členskými štátmi do konca roka 2014 vypracuje školiacu online pomôcku (opatrenie 10), vďaka ktorej sa miestne orgány budú môcť lepšie oboznámiť s právami voľného pohybu občanov EÚ a ktorá im pomôže poradiť si v neistých situáciách alebo v komplexných prípadoch.

V apríli 2013 Komisia predložila návrh smernice o opatreniach na uľahčenie výkonu práv udelených pracovníkom v súvislosti so slobodou pohybu pracovníkov EÚ. Európsky parlament a Radu vyzýva, aby ju čo najskôr prijali⁶⁴. Smernicou by sa zaistilo, aby vnútroštátne orgány mobilným pracovníkom a ich rodinným príslušníkom poskytovali poradenstvo a pomoc pri presadzovaní ich práv.

Komisia takisto — v súlade s pracovným programom Komisie na rok 2013 a opatrením 2 zo Správy o občianstve za rok 2013⁶⁵ — predloží návrh na modernizáciu siete EURES, Sieť

⁶² Barcelona, Dublin, Hamburg, Lille, Praha a Turín.

⁶³ Správa Komisie Správa o občianstve EÚ za rok 2013 — Občania EÚ: vaše práva, vaša budúcnosť, COM(2013) 269 final, 8.5.2013.

⁶⁴ COM(2013) 236, 26.4.2013.

⁶⁵ COM(2013) 269 final, 8.5.2013.

európskych služieb zamestnanosti, s cieľom posilniť rolu a vplyv služieb zamestnanosti na vnútroštátnej úrovni, zlepšiť koordináciu mobility pracovných síl v EÚ a urobiť zo siete EURES skutočný európsky nástroj sprostredkovania práce a náboru pracovníkov.

6. Záver

Právo voľného pohybu, ktoré je zakotvené v Zmluve o EÚ, si občania vážia najviac zo všetkých a považujú ho za najdôležitejší prínos integrácie EÚ. Toto právo je v samotnom jadre občianstva Únie.

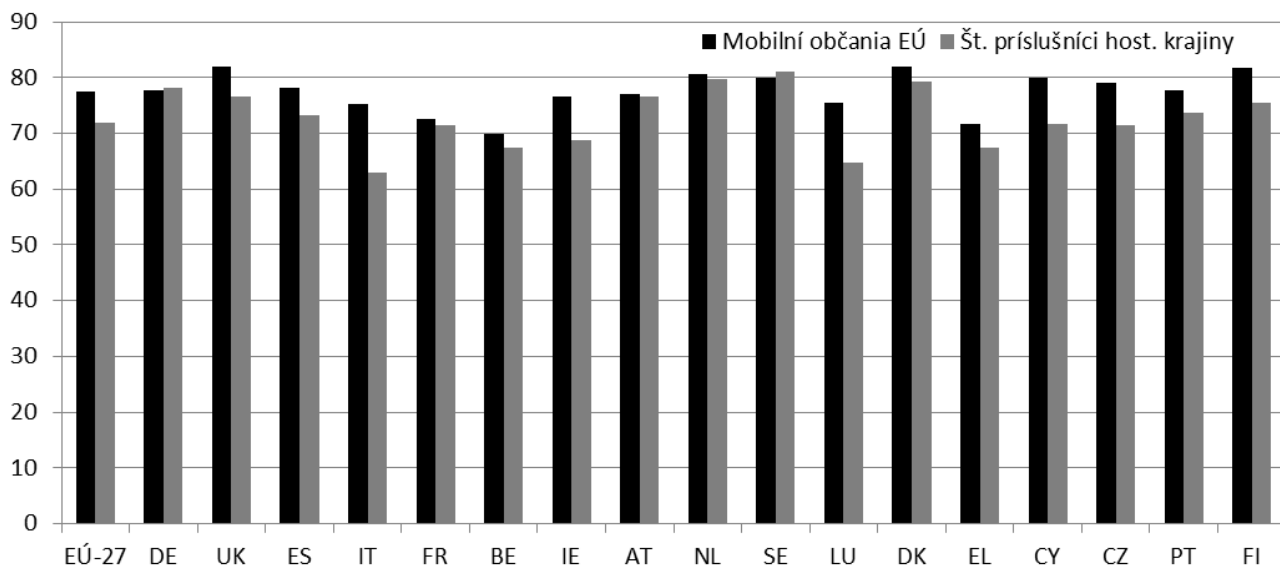
Členské štáty a EÚ spoločne nesú zodpovednosť za to, aby pravidlá týkajúce sa voľného pohybu fungovali v prospech občanov, rastu a zamestnanosti.

Pravidlá EÚ o voľnom pohybe a prístupe k sociálnej pomoci a sociálnemu zabezpečeniu uľahčujú výkon práva voľného pohybu a chránia tých, ktorí ho skutočne využívajú. Zároveň obsahujú silné ochranné opatrenia, ktorými sa má zaistiť, aby sa práva udelené občanom EÚ nezneužívali, aby sa dodržiavali povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov EÚ a aby sa na schémy sociálnej pomoci hostiteľských členských štátov neprenášala neprimeraná záťaž. Členské štáty a inštitúcie EÚ nesú spoločnú zodpovednosť za presadzovanie práva voľného pohybu, a to aj tým, že budú reagovať na postoje verejnosti, ktoré nie sú založené na faktoch alebo ekonomickej realite. Členské štáty môžu pri plnení tejto zodpovednosti počítať s podporou Komisie podľa stratégie a prostredníctvom piatich opatrení, ktoré sú uvedené v tomto oznámení.

ŠTATISTICKÁ PRÍLOHA

Graf 1: Miera aktivity mobilných občanov EÚ a štátnych príslušníkov hostiteľskej krajiny (vo veku od 15 do 64 rokov) v roku 2012

Údaje v grafe sú zoradené podľa počtu mobilných občanov EÚ v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov) zdržiavajúcich sa v danej krajine.

Zdroj: Eurostat, výberové zisťovanie pracovných síl v EÚ (tabuľka lfsa_argan). Poznámka: v grafe sú znázornené len krajiny, do ktorých mobilní občania EÚ smerujú najviac. Týchto 17 členských štátov predstavuje 99 % mobilných občanov EÚ.

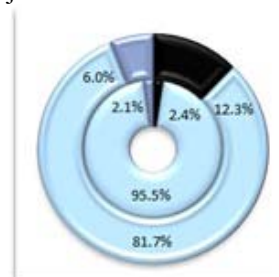
Graf 2: Prijímanie sociálnych dávok mobilnými občanmi EÚ v niektorých členských štátoch

Vonkajší prstenec: podiel mobilných občanov EÚ oproti štátnym príslušníkom hostiteľskej krajiny; vnútorný prstenec: podiel prijímateľov sociálneho zabezpečenia, ktorí sú štátnymi príslušníkmi hostiteľskej krajiny a mobilnými občanmi EÚ. Štátni príslušníci hostiteľskej krajiny sú znázornení svetlomodrou farbou, mobilní občania EÚ čiernou a štátni príslušníci tretích krajín (v prípade dostupných údajov) fialovou.

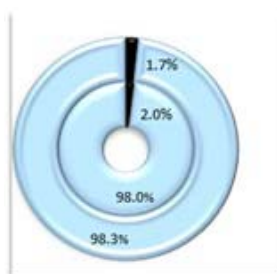
Údaje o percentuálnych podieloch obyvateľstva: štatistika Eurostatu v oblasti migrácie za rok 2012 doplnená o výberové zisťovanie Eurostatu týkajúce sa pracovných síl v EÚ, údaje zo zdrojov členských štátov a vlastné odhady.

Údaje o prijímaní sociálnych dávok: údaje od členských štátov Komisia zhromaždila prostredníctvom expertnej skupiny FREEMO. Nedajú sa porovnávať, a to aj z dôvodu neexistujúcej harmonizácie dávok na úrovni EÚ.

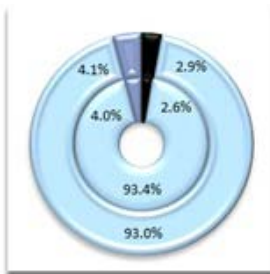
Cyprus — dávky sociálneho zabezpečenia v júli 2013

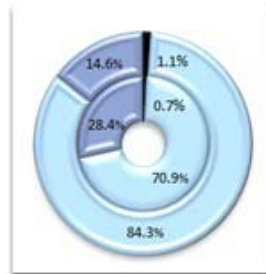
Česká republika — dávky sociálneho zabezpečenia okrem dávok poistenia (nedatované údaje)

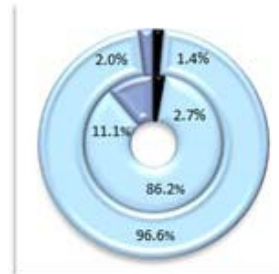
Dánsko — prijímatelia sociálnych dávok alebo príjmu zo zamestnania v roku 2012

Estónsko — dávky sociálneho zabezpečenia v roku 2012

Fínsko — dávky v nezamestnanosti v roku 2012

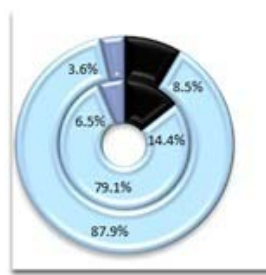
Nemecko — sociálne dávky pre uchádzačov o zamestnanie v roku 2012

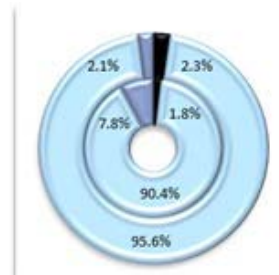
Grécko — dôchodky v júni 2013

Írsko — dávky pre uchádzačov o zamestnanie, príspevky na bývanie a prídavky na deti (rodiny a deti) v roku 2013

Holandsko — dávky sociálneho zabezpečenia v roku 2012

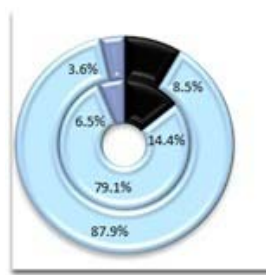
Portugalsko — dávky na sociálne začlenenie, rodinné prídavky a podpora v starobe

Rumunsko — dávky sociálneho zabezpečenia v júni 2013 (súhrn údajov za mobilných občanov EÚ a štátnych príslušníkov tretích krajín)

Slovensko — dávky sociálneho zabezpečenia v máji 2013

Slovinsko — sociálna pomoc v auguste 2013

